

CONVENCIÓ FEDERALISTA Intervenció de José Montilla, president de la Fundació Campalans

12 de novembre de 2016

[salutacions ...]

Aquesta és la segona convenció que la Fundació Campalans organitza per parlar, explícitament, de la proposta federal.

Ahir tarda vam fer una sessió de treball amb un grup d'experts que amb els seus coneixements, la seva anàlisi i les seves propostes ens ajuden a madurar els continguts d'aquesta solució federal.

Aprofito per agrair-los el seu treball, el seu esforç intel·lectual i el seu temps. Gràcies

Aquest matí parlarem de federalisme des d'una doble perspectiva, en dues taules rodones.

En farem una aproximació des d'Espanya, amb en Joan Botella, president de Federalistes d'Esquerra; en Manuel Cruz, diputat per Barcelona del PSC; en Patxi López, diputat per Biscaia del PSOE; i la Francina Armengol, presidenta de les Illes Balears, moderats per en Pere Navarro.

I en una segona taula rodona ho farem des d'Europa. Tot i que la perspectiva és diferent, lògicament, bona part dels problemes de fons tenen la mateixa naturalesa.

En efecte, la situació europea no és pas menys complicada que la d'Espanya. Tenim problemes derivats del qüestionament de la legitimitat de les institucions. Sí, hi ha un notable increment de la distància entre els ciutadans europeus i les seves institucions. La gestació i la gestió de la crisi ha comportat un augment de les solucions populistes, per una banda, i renacionalitzadores, per l'altra. Populismes i nacionalismes que, probablement es veuran estimulats per la rotunda victòria de Donald Trump a les eleccions presidencials americanes de dimarts passat.

Malgrat que hem de reconèixer que hi ha hagut avenços en el projecte europeu, la feblesa del govern comunitari, la indefinició i contradiccions d'algunes de les polítiques comunes, especialment les relacionades amb la política econòmica i fiscal o les vinculades a la crisi dels refugiats, per exemple, ha comportat un afebliment del vincle

emocional amb el projecte que és molt perillós i que alimenta solucions com el Brexit i opcions polítiques de caràcter nacionalista i de vegades xenòfob.

No crec que sigui exagerar si afirmo que avui és el principal problema que tenim el conjunt d'homes i dones del dit "vell continent". Necessitem Europa. No com una cosa abstracta i merament política. Necessitem Europa per ser capaços de conservar el mode de vida de les nostres societats i el nivell de benestar que hem construït durant moltes generacions.

Si no és així, serà creixent el nombre de ciutadans i ciutadanes convençuts que Europa és més un problema que una solució.

Aquesta segona taula rodona comptarà amb la participació de Joaquin Almunia, expresident de la Comissió Europea; l'Enrique Barón, expresident del Parlament Europeu i en Cristian Moos, secretari general de la Unió de federalistes europeus, tots ells moderats per la directora de la Fundació, Esther Niubó.

Acabarem la jornada amb la intervenció del primer secretari dels socialistes de Catalunya, Miquel Iceta.

Com us deia a l'inici, ens hem reunit per parlar de la proposta federal.

El que ens interessa és posar de manifest que proposem una solució a un conjunt de problemes que són ben reals, a Catalunya i a Espanya.

Encara que hi hagi gent que no acaba d'acceptar l'existència de problemes i s'entesti a considerar que el que cal fer només és, simplement, fer complir les lleis existents.

I nosaltres diem, i tant!, cal respectar la Llei i l'Estat de Dret: és la base de la democràcia i de la llibertat.

Però amb l'exigència de respecte a la legalitat no n'hi ha prou.

Proposem una solució federal encara que hi hagi gent, aquí, a casa nostra, que han aconseguit imposar un estat d'opinió, amb l'ajuda impagable del govern de Mariano Rajoy, que consisteix en afirmar que la via federal és impossible, és inconcreta i no gaudeix de suport ni a casa nostra ni al conjunt d'Espanya.

Un estat d'opinió que declara inviable qualsevol altra via que no sigui la proclamació de la independència, que aquesta arribarà com a fruita madura, per la via dels fets. I gaudirà d'un immediat reconeixement internacional, en nom d'una vindicació estrictament democràtica. Però el dibuix del paradís, encara que sigui amanit amb proclames entusiastes i declaracions històriques d'autoafirmació, no és la solució.

Nosaltres som persistents. Per això insistim.

En primer lloc, hem de persistir en la identificació dels problemes. No hi cap solució possible si no podem compartir una diagnosi.

Convé recordar quins són els problemes. Si no ho fem, podem oblidar, enmig de la cridòria, què és el que justifica la necessitat dels canvis. Reduir-ho tot a un “no ens estimen”, “ens maltracten”, “ens roben”, no ajuda gens a trobar solucions. Tinc la impressió que avui, el fum, la passió i els sentiments impedeixen, certament, identificar amb claredat la naturalesa dels problemes. El millor que nosaltres podem fer és contribuir a aquesta definició.

I fer-ho en un moment, no ho perdem de vista, en que a Espanya hi ha un govern en minoria del Partit Popular, però una majoria parlamentària que és conscient de que l’immobilisme retroalimenta l’independentisme. Aquest context polític ens ha d’ajudar a propiciar la reforma constitucional necessària per implementar la proposta federal.

Definim, doncs, breument, els problemes:

Hi ha un problema en la definició de les competències.

L’ambigüitat de les previsions constitucionals, lògica tenint en compte que partíem gairebé de zero, i la dinàmica dels processos de transferències a les diverses comunitats, han acabat creant un immens laberint normatiu que fa molt difícil precisar quines són les responsabilitats polítiques i administratives dels governs de les CCAA i, ahora, quines són les de l’Administració General de l’Estat

Aquest problema objectiu, que no ens hauria d’escandalitzar perquè és freqüent en el funcionament d’estats compostos com el nostre, s’ha agreujat especialment en les darreres legislatures en les que el Partit Popular ha fet un ús abusiu de la seva capacitat d’impulsar normes bàsiques i mesures harmonitzadores, que han acabat laminant la capacitat normativa i executiva dels governs territorials.

Hi ha aquí dues qüestions conceptuals que hem de posar sobre la taula: en primer lloc, l’autogovern no és una mera mesura de descentralització de l’administració pública. No es poden configurar les CCAA com terminals executives de les polítiques decidides unilateralment pel govern central. La relació entre l’Administració General de l’Estat i les de les CCAA no es pot situar en un pla jeràrquic. No són les unes administracions subordinades a les altres, són administracions diferents, amb responsabilitats distintes, obligades a entendre’s i a col·laborar lleialment.

En segon lloc, des dels rengles de la dreta conservadora s'ha identificat, volgutament, l'existència de l'estat de les autonomies com a un dels principals factors de la crisi econòmica i del dèficit públic.

És una afirmació que no resisteix una anàlisi empírica, però que ha estat molt eficaç a l'hora de justificar el menysteniment del govern central cap a les capacitats i les responsabilitats dels governs de les CCAA. Un examen de l'evolució del dèficit públic dels diferents nivells de l'administració durant els darrers anys desmunten aquesta fal·làcia.

Cal, doncs, definir millor les competències, és a dir, les responsabilitats de cadascun dels plànols de l'administració pública espanyola.

Regles clares, que evitin la permanent apel·lació al TC.

Regles clares i capacitat dels territoris per a definir quin ha de ser el seu nivell d'autogovern, sense que l'exercici de competències distintes hagi de ser considerada una font de desigualtat. El cafè per a tots, a la llarga, ha portat massa problemes al conjunt del sistema.

Hi ha un problema de finançament de l'autogovern.

Avui, malgrat l'avenç que va significar el darrer model de finançament, les regles de joc per a repartir els recursos fiscals entre l'administració central i les administracions autonòmiques no són ni prou clares, ni prou justes.

Tampoc no ho és el repartiment de la capacitat de dèficit públic.

No és just ni eficient que l'esforç fiscal que realitzen les persones de cada territori no es tradueixi en recursos fiscals per aquest territori amb una certa proporcionalitat.

Com tampoc no és ni just ni eficient que la manca d'inversió pública de l'Estat, escandalosa en els darrers anys, castigui la capacitat productiva de les zones més dinàmiques i productives d'Espanya.

No es tracta de posar en qüestió la solidaritat interterritorial – que per cert han de sostenir la totalitat dels territoris – sinó de que aquesta sigui equilibrada i sigui transparent.

Es tracta, a més, de fomentar la coresponsabilitat fiscal. És a dir, d'aparèixer davant els ciutadans com a responsables no només de la despesa, sinó també dels ingressos, dels impostos i de la disciplina fiscal. Sense més autonomia en els ingressos no hi ha responsabilitat fiscal.

A més, cal dir que mantenir infrafinançades les administracions territorials comporta, diguem-ho clar, una opció social i política: minvar les possibilitats de l'estat del benestar, ja que aquestes són les principals polítiques públiques que corresponen a les CCAA.

Hi ha, també, un problema sobre les regles de joc.

Em refereixo als mecanismes per abordar la determinació de polítiques comunes. És cert que és necessari coordinar determinades polítiques públiques, però el mecanisme no pot ser la simple decisió del govern central, encara que sigui adoptada en seu parlamentaria. No, les CCAA han de poder participar en la construcció d'aquestes polítiques.

Cal un instrument estable per a la identificació d'aquestes necessitats i per a l'adopció d'acords. També per compartir les decisions de polítiques estatals que tenen repercussió directa en l'autogovern.

També, no ho oblidem, per fixar la posició d'Espanya en les decisions europees que, molt sovint, afecten competències exercides per les pròpies CCAA. És a dir, ens calen instruments federals. El Senat, amb una nova configuració, ha de ser un d'aquests instruments, sens dubte.

I, finalment, hi ha també una qüestió més política, o si es vol, més sentimental. És el reconeixement de la diferència.

Espanya és diversa, i mentre no es reconegui amb naturalitat aquesta característica, no acabarem de trobar solucions estables. Espanya és diversa per la seva història, per la seva trajectòria, per que són diverses les seves societats.

Imposar la homogeneïtat, com sovint es pretén, en un territori que no ho és, no te cap sentit. És en aquest context que Catalunya necessita ser reconeguda com a Nació. No per a justificar la construcció d'un estat independent. En absolut. El món està ple d'Estats compostats per diverses nacions. Més encara, estats amb homogeneïtat nacional són ben escassos. Per a nosaltres, Nació no és sinònim d'Estat. Ja sé que els nacionalistes identifiquen ambdós termes. Però no els hem de donar la raó.

Be, ... aquesta pot ser una definició dels problemes que travessem. Naturalment, hi poden haver d'altres definicions.

El més important és discutir sobre coses concretes i identificables. Si la discussió, si el debat es du a terme exclusivament al voltant dels sentiments i de les categories, aleshores no hi haurà una bona solució.

Davant de tot això, nosaltres preconitzem una reforma federal de la Constitució Espanyola.

Per això, naturalment, parlem de Federalisme.

Els problemes, tal com els he definit, són reals. Són concrets. I són difícils de solucionar, per descomptat. És clar, no es resoldran de forma ni immediata, ni màgica. Només es resoldran amb un mètode: diàleg, negociació i acord.

Ara bé, hem de saber que no tothom treballa per solucionar els problemes.

No ens enganyem, els que creuen – legítimament – que no val la pena resoldre'ls, perquè siguin aquests o uns altres el que volen és la secessió, no tenen el més mínim interès en desbrossar el camí cap a l'acord. L'anunciada absència del president de la Generalitat a la propera Conferència de Presidents que ha de tractar sobre el model de finançament entre d'altres coses, n'és una mostra.

Per a ells, les insuficiències de la organització territorial d'Espanya, els errors del govern espanyol, les discrepàncies sobre els temes de fons que per descomptat estan presents en el debat, no són altra cosa que la justificació del seu objectiu polític. I si no n'hi ha, de problemes, cal inventar-los. O magnificar-los.

Els que volen la secessió treballen per generar conflictes. I els que provoquen conflictes innecessaris, tot sovint per obtenir rèdits electorals a curt termini, no fan altra cosa que contribuir a legitimar la via secessionista.

És veritat que avui a Catalunya les coses estan, objectivament, pitjor que fa un any.

L'absència de diàleg, la irresponsabilitat dels qui des de Catalunya fomenten el dit "xoc de trens" i la incapacitat dels que haurien de tenir la intel·ligència de buscar sortides en benefici de Catalunya, i d'Espanya, poden dur-nos a ser pessimistes.

I a témer un retrocés en el nostre autogovern i en la capacitat de Catalunya de liderar el progrés i la modernització d'Espanya.

Ara bé, la correlació de forces a Espanya ha canviat. El PP ja no podrà seguir amb l'actitud de retroalimentar l'independentisme com ha fet aquests darrers cinc anys.

Malgrat que s'hi resistirà, haurà de negociar. Amb els grups parlamentaris. I amb Catalunya i la resta de CCAA. És una oportunitat que cal aprofitar.

Precisament per això, la via federal és avui més vigent i més plausible que mai. Mai com avui s'ha parlat tant de federalisme com una possible solució.

Insistir, perseverar, oferir solucions, ... aquesta és la nostra missió.

Benvinguts, doncs, a la segona convenció federalista de la Fundació Campalans.

José Montilla